

GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG CHO HỌC SINH LỚP 5 Ở MỘT SỐ TRƯỜNG TIỂU HỌC TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ CAO LÃNH, TỈNH ĐỒNG THÁP

• Nguyễn Phương Anh^(*), Nguyễn Thị Khánh Hảo^(*),
Nguyễn Thuận Quý^(**)

Tóm tắt

Bài biết đề cập đến cơ sở lý luận và thực tiễn để triển khai hoạt động giáo dục giá trị sống cho học sinh lớp 5. Đây là hoạt động giáo dục đáp ứng nhu cầu thực tế của phụ huynh, học sinh, đồng thời cũng là nhu cầu cần thiết nhằm phát triển nhân cách của con người trong xã hội ở thời kỳ hội nhập. Bên cạnh đó, bài viết chủ yếu trình bày kế hoạch và mẫu thiết kế dạy học hoạt động giáo dục giá trị sống cho học sinh lớp 5 ở một số trường tiểu học trên địa bàn thành phố Cao Lãnh. Hoạt động giáo dục giá trị sống không chỉ góp phần giúp học sinh hình thành mà còn rèn luyện và phát huy bản thân thông qua các giá trị sống cơ bản của thế giới và hệ giá trị của con người Việt Nam hiện đại nhưng đậm đà bản sắc dân tộc - định hướng cho việc giáo dục lối sống và rèn luyện kỹ năng sống cho học sinh.

Từ khóa: Giáo dục, kỹ năng sống, giá trị sống, hệ giá trị.

1. Đặt vấn đề

Theo chỉ thị 2699/CT-BGDĐT 2017 trong phần định hướng chung có nêu nhiệm vụ chủ yếu của ngành giáo dục là: “Chú trọng giáo dục đạo đức, giá trị sống, kỹ năng sống và ý thức chấp hành pháp luật cho học sinh, sinh viên”[1] nhằm nâng cao chất lượng giáo dục và các điều kiện đảm bảo chất lượng giáo dục và thực hiện tốt kỷ cương, nề nếp, dân chủ trong trường học, xây dựng môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện, phòng chống bạo lực học đường.

Trong Đề án “Tăng cường giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống cho thanh niên, thiếu niên và nhi đồng giai đoạn 2015 - 2020” nêu rõ mục tiêu: “Tăng cường giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, giá trị sống cho thế hệ trẻ Việt Nam nhằm tạo chuyên biến căn bản về đạo đức, lối sống phát triển toàn diện...”. Đó là những chủ trương định hướng cho hoạt động giáo dục giá trị sống cho học sinh được các trường phổ thông thực hiện.

Theo Coggle.it (phần mềm sơ đồ tư duy trực tuyến), chương trình giáo dục lối sống cho học sinh Tiểu học bao gồm 4 nội dung: Đạo đức, pháp luật, giá trị sống và kỹ năng sống. Trong đó, nội dung giáo dục giá trị sống là một bộ phận quan trọng hướng đến hoàn thiện lối sống và cách nghĩ, góp phần xây dựng con người Việt Nam hiện đại, năng động, sáng tạo và đậm đà bản sắc dân tộc. Giá trị

sống là những điều mà một con người cho là tốt, là quan trọng và phải có cho bằng được. Vì thế, giá trị sống là cơ sở của hành động sống, nó chi phối hành vi hướng thiện của con người. Chính vì thế, giáo dục giá trị sống không chỉ giúp cho mỗi cá nhân nâng cao nhận thức về giá trị đạo đức mà còn điều chỉnh hành vi cá nhân cho phù hợp với đạo đức xã hội.

Thực tiễn cho thấy, học sinh lớp 5 là giai đoạn chuẩn bị để bước vào bậc học mới - bậc học trung học cơ sở. Điều mà các em cần được trang bị là những giá trị sống để thích ứng kịp với những thay đổi của bản thân và tránh được những tác động xấu từ môi trường xã hội. Xuất phát từ những phân tích trên, việc giáo dục giá trị sống cho học sinh lớp 5 để thích ứng với điều kiện và hoàn cảnh mới là yêu cầu cấp thiết hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng giáo dục giá trị sống cho học sinh lớp 5 ở một số trường tiểu học trên địa bàn thành phố Cao Lãnh, tỉnh Đồng Tháp

Giáo dục giá trị sống là nhóm nội dung thuộc lĩnh vực giáo dục đạo đức - công dân dành cho học sinh tiểu học. Giáo dục giá trị sống và giáo dục kỹ năng sống là nội dung hướng đến giáo dục lối sống cho học sinh. Giáo dục giá trị sống giúp cho học sinh nhận biết những giá trị sống cốt lõi, tốt đẹp, qua đó hình thành, phát triển nhân cách, giá trị sống và nếp nghĩ của con người [4].

Tìm hiểu hình thức và nội dung giáo dục giá

^(*) Sinh viên, Trường Đại học Đồng Tháp.

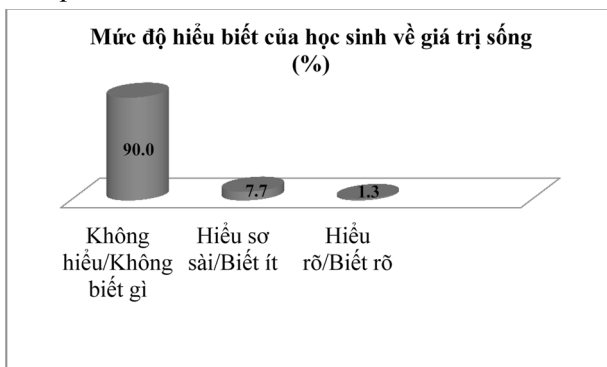
^(**) Trường Đại học Đồng Tháp.

trị sống cho học sinh lớp 5 ở một số trường tiểu học trên địa bàn thành phố Cao Lãnh, tỉnh Đồng Tháp, nhóm tác giả nhận thấy:

- Về hình thức: Lồng ghép thông qua môn đạo đức; Thông qua hoạt động trải nghiệm; Thông qua các tiết học trên lớp theo Chương trình rèn luyện kỹ năng sống cho học sinh lớp 5 (Sách học và sách bài tập).

- Về nội dung: Học sinh được giáo dục các nội dung như: Kỹ năng bảo vệ và phát triển bản thân; Kỹ năng giao tiếp bạn bè; Kỹ năng ứng xử trong gia đình; Kỹ năng học tập và giao tiếp trong trường học; Kỹ năng giao tiếp và ứng xử xã hội; Kỹ năng sinh tồn,...

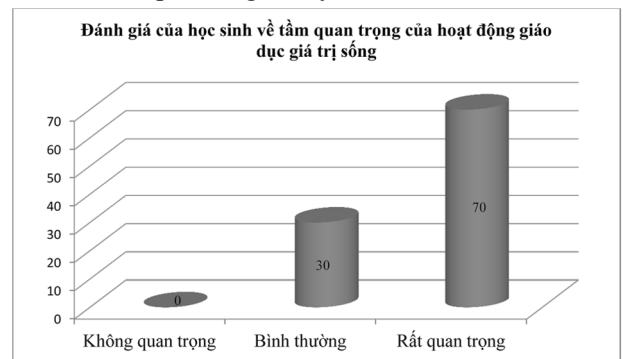
Nhóm tác giả đã tiến hành khảo sát trên 80 học sinh từ 3 trường tiểu học trên địa bàn thành phố Cao Lãnh về những hiểu biết của các em đối với hoạt động giáo dục giá trị sống và thu được kết quả như sau:

Biểu đồ 1. Mức độ hiểu biết của học sinh về giá trị sống

Nhóm tác giả đã sử dụng phiếu hỏi đối với 80 học sinh, trong đó có 72 học sinh (chiếm 90%) không biết gì về giá trị sống, thậm chí có em mới nghe nói đến lần đầu. 7 học sinh (chiếm 7,7%) được nghe nói đến cụm từ giá trị sống và được tiếp cận với nội dung giá trị sống trên ti vi hay trên mạng internet. Khi nhóm tác giả tiến hành khảo sát, chỉ có một học sinh cho rằng em biết rõ về giá trị sống (chiếm 1,3%), con số này cũng cho thấy hoạt động giáo dục giá trị sống ở nhà trường hiện nay còn rất hạn chế và học sinh chỉ được biết đến giá trị sống khi em có điều kiện tham gia các khóa học từ các trung tâm giáo dục. Trong khi đó, phần lớn thời gian học tập của học sinh là ở trường học và không nhiều học sinh có điều kiện tham gia các khóa học ở các trung tâm giáo dục, đây thực sự là vấn đề mà

ngành giáo dục cần đặc biệt quan tâm. Thực trạng cho thấy, phần lớn học sinh không có kiến thức về giá trị sống nhưng khi được khảo sát về sự cần thiết lại cho kết quả đáng chú ý:

Biểu đồ 2. Đánh giá của học sinh về tầm quan trọng của hoạt động giáo dục giá trị sống

Kết quả khảo sát cho thấy có 56 học sinh (chiếm 70%) cho rằng hoạt động giáo dục giá trị sống rất quan trọng đối với các em, 24 học sinh (chiếm 30%) cho rằng bình thường và không có em nào cho rằng hoạt động giáo dục giá trị sống là không quan trọng. Từ số liệu trên, học sinh lớp 5 cho rằng giáo dục giá trị sống là một hoạt động cần thiết, nhất là đối với học sinh ở cấp Tiểu học.

Khi dùng hình thức phỏng vấn hay phiếu hỏi để nắm bắt được thực tế hoạt động giáo dục giá trị sống ở một số điểm trường tiểu học trên địa bàn thành phố Cao Lãnh, nhóm tác giả nhận thấy còn tồn tại nhiều hạn chế sau:

Thứ nhất, hoạt động giáo dục giá trị sống cho học sinh ở một số trường tiểu học chưa được chú trọng vì các lý do: Khó khăn trong việc sắp xếp thời gian để tổ chức; Không được gia đình quan tâm, giáo dục cẩn thận; Không có sự phối hợp chặt chẽ giữa gia đình và nhà trường. Vì vậy, học sinh thiếu nhận thức về những giá trị sống đích thực, dễ bị cái xấu lôi kéo, điều khiển.

Thứ hai, các hoạt động giáo dục giá trị sống không được tổ chức sôi nổi ở một số trường tiểu học, thậm chí hoạt động này dường như bị lãng quên, xem nhẹ, hoạt động dạy học đặt nặng lý thuyết như truyền thống được đặt lên hàng đầu.

Thứ ba, các hoạt động giáo dục giá trị sống cho học sinh lớp 5 ở một số trường được lồng ghép vào hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp, hoạt động ngoại khóa, sinh hoạt chủ nhiệm, sinh hoạt chào cờ, hoạt động của Đội TNTP Hồ Chí Minh. Nhưng tất

cả các hoạt động này chưa chú trọng sâu đến nội dung giáo dục giá trị sống cho học sinh theo chủ đề và bám sát đối tượng. Nội dung và hình thức chưa rõ ràng và chưa đáp ứng mục tiêu giáo dục giá trị sống cho học sinh.

Như vậy, hoạt động giáo dục giá trị sống ngày nay vẫn còn gặp khá nhiều hạn chế trong việc lên kế hoạch và tiến hành tổ chức, trong thực tế một số trường tiểu học dường như không tổ chức giáo dục giá trị sống thành tiết học riêng biệt mà lồng ghép chung với các tiết trải nghiệm, sáng tạo. Như thế, nội dung giáo dục giá trị sống chưa được hoàn thiện dẫn đến những khó khăn trong việc thực hiện mục tiêu giáo dục.

2.2. Xây dựng kế hoạch và thiết kế nội dung hoạt động giáo dục giá trị sống cho học sinh lớp 5 ở một số trường tiểu học trên địa bàn thành phố Cao Lãnh, tỉnh Đồng Tháp

Theo chúng tôi, cần xây dựng hoạt động giáo dục lối sống cho học sinh lớp 5 dựa trên nền tảng các giá trị sống của UNESCO công bố như: Giá trị Hòa bình, Giá trị Yêu thương, Giá trị Trách nhiệm, Giá trị Đoàn kết, Giá trị Hợp tác. Trong đó, việc lập kế hoạch và tiến hành các hoạt động giáo dục giá trị sống phải được dựa trên các giá trị sống cơ bản của thế giới và hệ giá trị của con người Việt Nam để phát triển các giá trị thành hành động thiết thực.

Thứ nhất, hoạt động giáo dục giá trị sống được tổ chức cho học sinh lớp 5 với thời lượng 1 buổi/tuần, mỗi buổi 2-3 tiết học (có giải lao, trò chơi,... xen kẽ trong quá trình tổ chức). Mỗi buổi học cần phải có kế hoạch, xây dựng từng hoạt động theo nội dung, hình thức, phương pháp và đánh giá kết quả hoạt động cho từng buổi học.

Thứ hai, mỗi buổi học phải lồng ghép nội dung một hoặc hai giá trị sống cơ bản vào kế hoạch bài học, hoạt động, trải nghiệm. Các giá trị sống phải được dạy theo thứ tự, tiến trình để đảm bảo có ý nghĩa và logic cho bài học. Chẳng hạn:

Buổi thứ nhất: Giáo dục giá trị sống thông qua giá trị yêu thương và hòa bình.

Buổi thứ hai: Giáo dục giá trị sống thông qua giá trị trách nhiệm.

Buổi thứ ba: Giáo dục giá trị sống thông qua giá trị đoàn kết.

Buổi thứ tư: Giáo dục giá trị sống thông qua giá trị hợp tác.

Buổi tổng kết (Buổi học cuối cùng): Khảo sát kết quả giáo dục giá trị sống; uốn nắn những suy nghĩ, hành động của học sinh để các em đạt kết quả giáo dục giá trị sống đã đề ra, hướng dẫn trình diễn sản phẩm vào buổi tổng kết. Tổng kết, trình diễn sản phẩm cá nhân và nhóm sau đợt giáo dục giá trị sống.

Thứ ba, giáo viên cần có phiếu khảo sát chất lượng đầu vào và đầu ra cho mỗi khóa học để nhận biết sự thay đổi tích cực từ học sinh trong hoạt động giáo dục giá trị sống. Giáo viên nên theo dõi, kết hợp với Ban Giám Hiệu, các tổ chức Đoàn, Đội, đặc biệt là phụ huynh học sinh để nắm bắt mọi tình hình trong công tác giáo dục.

Thứ tư, giáo viên cần nghiên cứu lý luận, tài liệu về nội dung, phương pháp và hình thức tổ chức hoạt động giáo dục giá trị sống trước khi lập kế hoạch và thiết kế hoạt động giáo dục.

2.2.1. Phương pháp tổ chức giáo dục giá trị sống

Phương pháp giáo dục giá trị sống là cách thức hoạt động phối hợp, thống nhất giữa giáo viên và học sinh trong quá trình giáo dục giá trị sống, được giáo viên tiến hành dưới vai trò chủ đạo nhằm đạt được mục tiêu giáo dục đã đề ra. Phương pháp giáo dục giá trị sống cho học sinh tiểu học cũng cần phải phù hợp với đặc điểm tâm lý lứa tuổi [2].

Phương pháp giáo dục hiệu quả nhất là hướng học sinh đến việc tự học, tự chiếm lĩnh các giá trị và xây dựng định hướng giá trị sống cho cá nhân. Vì thế trong nội dung giáo dục giá trị sống, nhóm tác giả xác định cần có những phương pháp phát huy tối đa tính tích cực để học sinh vừa rèn luyện kỹ năng tư duy bậc cao vừa có thể tự ghi nhớ thông qua trải nghiệm, tránh các bài giảng nặng nề lý thuyết. Giáo dục giá trị sống cần đến quá trình lâu dài và thực hành liên tục trên cơ sở dựa vào đặc điểm riêng của mỗi cá nhân học sinh. Trong đó, cách giáo dục hiệu quả nhất cần mang tính trải nghiệm, kết hợp càng nhiều loại hình trí thông minh càng tốt và nhất là tập trung vào tiềm năng tích cực của trẻ. Một số phương pháp được áp dụng trong hoạt động giáo dục giá trị sống như sau:

- Phương pháp vấn đáp: Khi dạy bài học về giá trị sống bất kỳ, giáo viên dùng một hệ thống câu hỏi được sắp xếp hợp lý để hướng học sinh từng bước phát hiện ra bản chất của giá trị sống, biểu hiện của giá trị đang tìm hiểu, kích thích sự ham

muốn hiểu biết và khơi gợi những hiểu biết có sẵn trong học sinh về giá trị sống, khuyến khích học sinh nêu quan điểm cá nhân và có những tranh luận trong hoạt động giáo dục giá trị sống. Giáo viên tổ chức sự trao đổi ý kiến - kể cả tranh luận - giữa thầy với cả lớp, có khi giữa trò với trò, nhằm giải quyết một vấn đề xác định. Trong vấn đáp tìm tòi, giáo viên giống như người tổ chức sự tìm tòi, còn học sinh giống như người tự lực phát hiện kiến thức mới. Vì vậy, khi kết thúc cuộc đàm thoại, học sinh có được niềm vui của sự khám phá trưởng thành thêm một bước về trình độ tư duy.

- Phương pháp thảo luận: Học sinh có thể được đặt vào trong một tình huống giả định. Thông qua tình huống đó, học sinh nêu ý kiến cá nhân trong nhóm (tổ), trao đổi với nhau về những hiểu biết của mình từ đó khám phá được những điều mới từ bạn bè và từ chính mình trong quá trình thảo luận. Các thành viên trong nhóm chia sẻ các băn khoăn, kinh nghiệm của bản thân, cùng nhau xây dựng nhận thức mới. Bằng cách nói ra những điều đang nghĩ, mỗi người có thể nhận rõ trình độ hiểu biết của mình về chủ đề nêu ra, thấy mình cần học hỏi thêm những gì. Bài học trở thành quá trình học hỏi lẫn nhau chứ không phải là sự tiếp nhận thụ động từ giáo viên.

- Phương pháp đóng vai: Trong thực tế cuộc sống có rất nhiều vấn đề có thể xảy ra với học sinh mà không ai đoán trước được, phương pháp đóng vai đưa học sinh vào một tình huống cụ thể buộc học sinh phải xử lý và có những hành vi ứng xử cho phù hợp. Phương pháp đóng vai giúp các em tự tin hơn, rèn luyện kỹ năng giao tiếp đồng thời tự đặt mình vào trường hợp cụ thể, có trải nghiệm nhất định mà tự xây dựng giá trị riêng cho mình thông qua “vai diễn”. Giáo viên tổ chức cho học sinh thực hành một số cách ứng xử nào đó trong một tình huống giả định theo từng giá trị sống. Cách tiến hành có thể như sau:

+ Giáo viên chia nhóm, giao tình huống đóng vai cho từng nhóm theo nội dung của từng giá trị sống và quy định rõ thời gian chuẩn mực, thời gian đóng vai.

- + Các nhóm thảo luận chuẩn bị đóng vai.
- + Các nhóm lên đóng vai.
- + Giáo viên phỏng vấn học sinh đóng vai.
- Vì sao em lại ứng xử như vậy?

• Cảm xúc, thái độ của em khi thực hiện cách ứng xử? Khi nhận được cách ứng xử (đúng hoặc sai).

• Lớp thảo luận, nhận xét: Cách ứng xử của các vai diễn phù hợp hay chưa phù hợp? Chưa phù hợp ở điểm nào? Vì sao?

• Giáo viên kết luận về cách ứng xử cần thiết trong tình huống để rút ra bài học về một giá trị sống nào đó.

- Phương pháp trò chơi: Trò chơi tạo cho học sinh nhiều hứng thú học tập, từ đó các em chủ động tìm hiểu mà không gượng ép, thậm chí thích thú học hỏi. Với trò chơi học tập, khi dạy những bài học về giá trị cuộc sống, người giáo viên có thể tổ chức trò chơi để học sinh thư giãn, ghi nhớ nội dung học tập và thông qua trò chơi cũng có thể giáo dục giá trị sống, đề xuất các em nêu suy nghĩ thông qua trò chơi và giáo dục thông qua thái độ và hành động tham gia trò chơi của các em phù hợp với nội dung bài học giá trị.

- Phương pháp xử lý tình huống: Đưa học sinh vào tình huống có thể có hoặc không xảy ra trong thực tế nhưng nó khuyến khích học sinh suy nghĩ, nêu quan điểm cá nhân và có những tranh luận nhất định để xây dựng hệ giá trị sống trong tập thể, giá trị sống cá nhân riêng cho bản thân.

2.2.2. Hình thức tổ chức giáo dục giá trị sống

Có thể tổ chức hoạt động giáo dục giá trị sống theo nhiều quy mô và địa điểm khác nhau, như: tổ chức theo nhóm, theo lớp, khối lớp, theo trường hoặc liên trường ở cả trong và ngoài nhà trường có liên quan đến chủ đề hoạt động. Hoạt động này có thể kết hợp nhiều hình thức khác nhau: Câu lạc bộ, tổ chức trò chơi, diễn đàn, sân khấu tương tác, tham quan dã ngoại, hội thi, hoạt động nhân đạo, tình nguyện, hoạt động cộng đồng, tổ chức các ngày hội, sân khấu hóa, lao động công ích,... Trong quá trình thiết kế, tổ chức thực hiện và đánh giá hoạt động, giáo viên và học sinh đều có cơ hội thể hiện sự sáng tạo, chủ động, linh hoạt, làm tăng thêm tính hấp dẫn, độc đáo của các hình thức tổ chức hoạt động [3].

Như vậy, trong nhà trường tiểu học, hoạt động giáo dục giá trị sống có thể được tổ chức dưới nhiều hình thức đa dạng và phong phú. Với cùng một chủ đề, một nội dung kiến thức, giáo viên sẽ tổ chức nhiều hoạt động khác nhau tùy theo nhu cầu, lứa tuổi và điều kiện của trường,

lớp. Với các hình thức tổ chức đa dạng mà giáo viên và học sinh có thể chủ động thiết kế, tổ chức và đánh giá hoạt động. Nhờ đó, hoạt động giáo dục được thực hiện tự nhiên, sinh động, hấp dẫn, phù hợp với đặc điểm tâm sinh lí cũng như nhu cầu, nguyện vọng của học sinh.

2.2.3. Nội dung giáo dục giá trị sống thông qua hoạt động tư vấn

Giá trị sống là những điều chúng ta cho là quý giá, là quan trọng, có ý nghĩa đối với cuộc sống của mỗi người. Giá trị sống trở thành động lực để người ta nỗ lực phấn đấu để có được nó. Giá trị sống mang tính cá nhân, mỗi người sẽ xác định cho mình một giá trị khác nhau và tùy thời điểm mà giá trị sống cá nhân có thể thay đổi dựa trên nền tảng đạo đức và pháp luật. Theo LVEP - Living Value Education Program [7], có 12 giá trị sống cơ bản: Hợp tác (Cooperation); Hạnh phúc (Happiness); Trung thực (Honesty); Khiêm tốn (Humility); Yêu thương (Love); Hòa bình (Peace); Trách nhiệm (Responsibility); Giản dị (Simplicity); Khoan dung (Tolerance); Đoàn kết (Unity); Tự do (Freedom). Trong quá trình nghiên cứu, chúng tôi lựa chọn 5 giá trị mà chúng tôi cho là cần thiết nhất đối với học sinh lớp 5: Hòa bình, yêu thương, đoàn kết, trách nhiệm và hợp tác. Nội dung giáo dục giá trị được xây dựng theo thứ tự và được phân loại theo nhóm để khơi gợi các giá trị có sẵn trong học sinh, bồi dưỡng những giá trị các em cần phải xây dựng để phục vụ tốt cho việc học tập và thích nghi với môi trường, hoàn cảnh sống. Các giá trị sống được chia thành 3 nhóm: Hòa bình và yêu thương, trách nhiệm, đoàn kết và hợp tác. Trong quá trình giáo dục giá trị sống, học sinh từng bước rèn luyện kỹ năng tham gia các hoạt động học để hoàn thành nhiệm vụ giáo viên giao, từ đó tự tiếp thu giá trị và tự xây dựng giá trị cá nhân.

2.2.4. Một số mẫu thiết kế hoạt động giáo dục giá trị sống

Mỗi bài học có thể thiết kế tương ứng với một hoặc hai giá trị sống. Bài học bao gồm nhiều hoạt động từ cung cấp lý thuyết đến thực hành và đánh giá kết quả đạt được. *Chẳng hạn:*

Bài học số 1: Giá trị yêu thương

Hoạt động 1: Trò chơi “Chim đi tìm tổ”

- Quản trò (giáo viên) hướng dẫn học sinh thực

hiện trò chơi “Chim đi tìm tổ”. Sau khi kết thúc trò chơi, giáo viên hỏi một vài học sinh “Em cảm thấy thế nào khi phải làm con chim không có tổ? Khi có được một tổ để vào em có cảm xúc gì?”. Giáo viên dẫn dắt đến tầm quan trọng của sự che chở và tình yêu thương đối với con người nói riêng và các sinh vật nói chung.

Hoạt động 2: Những biểu hiện của tình yêu thương

- **Bước 1:** Giáo viên phát cho mỗi học sinh một mảnh giấy màu nhỏ, đề nghị tự suy nghĩ để trả lời câu hỏi “Theo em, tình yêu thương là gì? Tình yêu thương thường được biểu hiện như thế nào trong cuộc sống xung quanh em?”

- **Bước 2:** Đề nghị một số học sinh chia sẻ suy nghĩ của mình trước lớp. Giáo viên tổng hợp các ý kiến trên bảng hoặc giấy khổ lớn và đề nghị học sinh bổ sung thêm nếu thấy chưa đầy đủ.

- **Bước 3:** Giáo viên kết ý: Tình yêu thương là những tình cảm thân ái và gắn gũi nhất giữa con người với nhau cũng như với thiên nhiên, cuộc sống nói chung.

Hoạt động 3: Tình yêu thương giữa con người với thiên nhiên và những mối liên hệ qua lại

- Giáo viên chuẩn bị sẵn bộ card nhiều màu khổ nhỏ bằng bìa cứng mỗi card có ghi 1 từ: con người, cây cỏ, chim muông, rừng, núi, cánh đồng, đất đai, sông biển, thú rừng,... (có thể minh họa mỗi từ bằng hình vẽ, nếu có điều kiện).

- Phát cho mỗi học sinh trong các nhóm một tấm card bất kỳ, ai nhận tấm card nào sẽ tự đóng vai thành thứ ghi trong card (Chẳng hạn: bạn A sẽ là Đất; bạn B là Biển...).

- Sau khi nhận vai xong, mỗi người sẽ tự suy nghĩ và trả lời câu hỏi ghi sẵn trên bảng “Nếu bạn là... (điều đã chọn), bạn sẽ cần đến điều gì trong số những thứ còn lại? Vì sao?”

Kết thúc hoạt động, giáo viên đề nghị học sinh suy nghĩ và trả lời câu hỏi: “Qua hoạt động này em rút ra được điều gì?”. Giáo viên tổng hợp các ý kiến trả lời lên giấy lớn treo trên bảng. Giáo viên kết ý cho hoạt động.

Hoạt động 4: Tổng kết - đánh giá

- Giáo viên đề nghị học sinh chia nhóm vẽ tranh lên tờ giấy A₀ (có thể kích thước tùy ý) thể hiện tình yêu của bản thân dành cho cộng đồng và

“thế giới xung quanh” ở đây có nghĩa rộng tùy theo ý hiểu của học sinh.

- Sau khi học sinh vẽ xong, giáo viên chia thành từng tổ 5-10 người ngồi cạnh nhau. Mỗi nhóm sẽ cùng chia sẻ những bức tranh trong nhóm mình và giải thích ý tưởng.

- Khi các nhóm đã chia sẻ xong, giáo viên tập trung cả lớp lại và cùng học sinh thảo luận dựa vào các câu hỏi:

+ Câu 1: Bạn cảm thấy thế nào về bức tranh hiện tại của mình? Nếu so sánh nó với những bức tranh khác thì bạn nhận thấy điều gì?

+ Câu 2: Bức tranh mà bạn vẽ cho thấy điều gì về bản thân bạn? Và những bức tranh khác của các bạn cùng lớp nói lên điều gì về họ? Qua đó bạn rút ra điều gì?

+ Câu 3: Nếu được thay đổi, bạn có muốn thay đổi lại bức tranh của mình một chút không? Nếu có, bạn sẽ thay đổi như thế nào? Vì sao? Giáo viên tổng hợp lại các ý kiến của học sinh và kết luận.

Bài học số 2: Giá trị hòa bình

Hoạt động 1: “Hình dung về một thế giới hòa bình” [5]

- **Bước 1:** Bắt đầu bằng một bài hát hòa bình “Trái đất này là của chúng mình” tạo không khí cho buổi học.

- **Bước 2:** Giáo viên đặt một vài câu hỏi ban đầu, gọi mở cho các em trả lời:

Câu 1: Loài động vật nào thường được coi là biểu tượng hòa bình?

Câu 2: Loài thực vật nào có thể xem là đại diện cho hòa bình?

Câu 3: Em nào có thể nói cho cô biết về hòa bình?

Câu 4: Hòa bình là gì?

Câu 5: Một thế giới hòa bình có nghĩa là gì?

- **Bước 3:** Tiếp tục bài học với bài thực hành tưởng tượng “HÌNH DUNG VỀ MỘT THẾ GIỚI HÒA BÌNH” [5].

Mở nhạc nhẹ và hướng dẫn học sinh tưởng tượng bằng cách đọc chậm những câu sau đây:

“Mỗi người trong các em đều rất thông minh. Một điều thú vị là các em đều biết về hòa bình. Hôm nay, các em có thể sử dụng trí tưởng tượng của mình để vẽ nên một bức tranh về thế giới hòa bình. Hãy hình dung về một thế giới mà tất cả mọi người đều sống hòa thuận với nhau. Chỉ có

binh yên trong mỗi người. Giờ em hãy hình dung ra một khu vườn xinh đẹp với những hàng cây xanh tốt, muôn hoa đua nở. Khu vườn quả thực rất đẹp, thậm chí ngọt như nhung và các em có thể nghe thấy tiếng chim hót. Các em ngắm nhìn những con chim bay lượn trên bầu trời. Nơi đây tràn ngập cảm giác an toàn và bình yên. Gần đó có một hồ nước nhỏ với những con cá vàng bơi lội tung tăng. Các em ngắm nhìn đàn cá, chúng bơi bình thản, chậm rãi... Bây giờ, các em hãy tưởng tượng đang ngồi trên chiếc ghế xích đu, một người mà các em yêu thích nhất bước đến gần các em. Người ấy vui mừng vì gặp lại các em. Hôm nay, người ấy thật dịu dàng và đẩy nhẹ chiếc xích đu. Các em vui sướng ngắm nhìn khu vườn xinh đẹp từ trên cao. Khi các em bước xuống từ chiếc xích đu, cảm giác bình yên tràn ngập trong lòng, rồi các em lại thấy mình ngồi trong phòng học này...”

- **Bước 4:** Giáo viên gọi mở một vài câu hỏi để học sinh chia sẻ và thảo luận các câu hỏi:

Câu 1: Thiên nhiên mà em tưởng tượng như thế nào? Có những gì?

Câu 2: Các em cảm thấy thế giới mà các em tưởng tượng có bình yên, tốt đẹp không?

Câu 3: Em cảm nhận con người trong thế giới tưởng tượng ấy như thế nào? Em có muốn mọi người cư xử với nhau như vậy không? Vì sao?

Hoạt động 2: “Đôi bàn tay để...” [2]

- **Bước 1:** Giáo viên cho học sinh thảo luận nhóm nhiệm vụ và vai trò của đôi bàn tay, yêu cầu học sinh dùng đôi bàn tay để vẽ tranh hòa bình và yêu thương.

Câu 1: Đôi bàn tay của chúng ta thường dùng để làm gì?

Câu 2: Nó có quan trọng trong cuộc sống chúng ta không? Cho học sinh kể hành động, việc làm tích cực và tiêu cực do đôi bàn tay?

- **Bước 2:** Giáo viên tóm tắt với học sinh về vai trò của hai cánh tay.

+ Giáo viên chỉ rõ cho học sinh những điều tích cực mà hai cánh tay của chúng ta có thể làm.

+ Giáo viên chỉ rõ cho học sinh những hành vi tiêu cực đôi bàn tay gây ra.

+ Giáo viên kết luận ý nghĩa của đôi bàn tay.

+ Giáo viên hỏi: “Em cảm thấy thế nào khi ai đó dùng bàn tay làm bạn tổn thương như: Đánh

bạn, xô đẩy bạn, làm bạn té?” (Lưu ý: Giáo viên chấp nhận tất cả ý kiến của học sinh).

- **Bước 3:** Giáo viên đặt câu hỏi cả lớp :

Câu 1: Các em có yêu hòa bình không? Có ghét chiến tranh không?

Câu 2: Tại sao lại có những người gây ra chiến tranh?

Câu 3: Nếu được gặp họ, em muốn nói gì?

- **Bước 4:** Giáo viên tổ chức học sinh nói khẩu hiệu: “Tay dùng để ôm ấp, chứ không phải xô đẩy nhau”. Tổ chức cho học sinh đứng dậy và hô to khẩu hiệu, bên cạnh đó thực hiện lời nói kèm hành động.

- **Bước 5:** Giáo viên yêu cầu học sinh đưa ra những câu khẩu hiệu khác về bàn tay. Đồng thời, tổ chức cho học sinh lặp lại kèm hành động thể hiện với bạn bè.

Hoạt động 3: Mâu thuẫn - bất hòa và giải quyết mâu thuẫn - bất hòa [2]

- **Bước 1:** Giáo viên đặt vấn đề cho cả lớp

Câu 1: Em đã từng mâu thuẫn/ bất hòa với ai chưa? (Gợi ý: Mối quan hệ với bạn bè, người thân, người xung quanh).

Câu 2: Em đã giải quyết điều đó như thế nào? (Gợi ý: Nhận lỗi và xin lỗi, im lặng, không nói chuyện, đánh nhau, giận dỗi, ghen ghét,...).

Câu 3: Trong cách giải quyết của mình trong quá khứ, hiện tại em thấy có gì đúng, có gì chưa đúng, em có cách nào giải quyết tốt hơn không?

Câu 4: Khi gặp mâu thuẫn - bất hòa chúng ta nên làm gì?

- **Bước 2:** Giáo viên giải quyết tình huống thực tiễn: Nếu có trường hợp cần giải quyết mâu thuẫn thì giáo viên có thể thực hiện các bước sau:

+ Cho học sinh ngồi thành vòng tròn lớn có thể đối diện với nhau để chia sẻ và giải bày câu chuyện của mỗi cá nhân.

+ Cho học sinh thuật lại câu chuyện dẫn đến hai bên mâu thuẫn - bất hòa, học sinh còn lại ngồi lắng nghe và ngược lại.

+ Cho từng cá nhân tự nhận xét lời kể của đối phương và hành vi của bản thân.

+ Giáo viên phân tích, giải thích hành vi đúng - sai cho hai bên lắng nghe.

+ Hai bên tự kiểm điểm, nhận thức và làm hòa với nhau.

Hoạt động 4: Tổng kết - đánh giá

Mỗi tập thể lớp chia thành các nhóm (tổ),

mỗi thành viên trong nhóm chuẩn bị một tiết mục văn nghệ gồm nhiều thể loại khác nhau: hát, múa, kể chuyện, đọc thơ,... nhằm nhắn gửi một thông điệp ngắn gọn và ý nghĩa với chủ đề “Hòa bình” đến mọi người. Sau đó từng nhóm trình diễn tiết mục trước lớp.

3. Kết luận

Hoạt động giáo dục giá trị sống là hoạt động có ý nghĩa giáo dục cao đối với học sinh, không chỉ giúp cụ thể hóa nội dung bài học giá trị sống mà còn giúp phát triển nhân cách, lối sống và cách nghĩ chuẩn mực của bản thân, hình thành hứng thú, say mê học tập, bồi dưỡng tình yêu với thế giới xung quanh, góp phần thực hiện mục tiêu đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục. Tuy nhiên, trong quá trình tổ chức giáo viên cũng phải đối mặt với không ít khó khăn. Vì vậy, giáo viên cần có sự ủng hộ trong việc tổ chức hoạt động giáo dục giá trị sống từ các lực lượng giáo dục sau:

- Về cấp quản lý ngành giáo dục: Nên có chương trình giáo dục giá trị sống thống nhất cho tất cả các trường; tăng cường bồi dưỡng cho giáo viên các trường làm công tác giáo dục giá trị sống.

- Về phía Nhà trường: Cần tạo điều kiện thuận lợi trong việc sắp xếp thời gian tổ chức các buổi giáo dục giá trị sống cho học sinh. Bố trí cơ sở vật chất, trang thiết bị hỗ trợ cho hoạt động giáo dục giá trị sống như âm thanh, máy chiếu, dụng cụ tương tác, phần thưởng.

- Về phía giáo viên: Khi tổ chức các hoạt động giáo dục giá trị sống, phía giáo viên cần trao đổi với nhà trường và gửi thư ngỏ đến phụ huynh đề nghị các em đi học một cách tự nguyện, không bắt buộc. Cần tổ chức các hoạt động đa dạng về không gian và linh hoạt về thời gian. Tổ chức giáo dục giá trị sống cho học sinh không giới hạn phạm vi trong lớp mà có thể tổ chức ở vườn trường, thư viện,... tạo không gian thoải mái nhất cho lớp học. Bên cạnh đó, người giáo viên trực tiếp tổ chức cần không ngừng cập nhật thông tin mới, phù hợp với nội dung giáo dục để việc đồng hành và chia sẻ với học sinh thực sự hiệu quả và thiết thực hơn, đáp ứng được nhu cầu thực tiễn.

- Về phía phụ huynh: Phối hợp chặt chẽ với nhà trường, chủ động đề xuất nội dung chương trình giáo dục giá trị sống; tạo điều kiện thời gian

cho học sinh tham gia đủ các buổi học; quan sát, theo dõi kết quả giáo dục giá trị sống cho học sinh mà nhà trường đã tổ chức. Điều quan trọng nhất là phụ huynh cần nâng cao nhận thức của mình về tầm quan trọng của hoạt động giáo dục giá trị sống cho con em của mình, không nên đặt nặng hoạt

động học tập cho các em mà xem nhẹ hoạt động giáo dục giá trị sống.

- Đối với học sinh: Cần có thái độ tích cực tìm hiểu, nhiệt tình tham gia các hoạt động trong giờ học và chủ động tiếp thu giá trị để xây dựng giá trị cá nhân tốt đẹp./.

Tài liệu tham khảo

[1]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (08/2017), “Chỉ thị số 2699/CT về nhiệm vụ chủ yếu năm học 2018 - 2019 của ngành Giáo dục”.

[2]. Nguyễn Thị Mỹ Lộc, Đinh Thị Kim Thoa, Bùi Thị Thúy Hằng (2010), *Giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống cho học sinh tiểu học - Tài liệu dành cho giáo viên tiểu học*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.

[3]. Đào Thị Ngọc Minh (05/2018), “Vận dụng một số hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh trong dạy học giáo dục công dân lớp 7”, *Tạp chí Giáo dục*, Số đặc biệt.

[4]. Huỳnh Văn Sơn (07/2017), “Một số lý luận về Giáo dục giá trị sống và rèn luyện kỹ năng sống cần tuân thủ định hướng áp dụng cho chương trình giáo dục tổng thể”, *Tạp chí Khoa học Đại học Đồng Nai*, số 07 - 2017, ISSN 2354-1482.

[5]. Diane Tillman (02-2013), *Living Values Activities for Children Age 8-14 (Những giá trị sống dành cho trẻ từ 8 đến 14 tuổi)*, NXB Trẻ.

[6]. Lê Ngọc Bảo Trâm (2011), *Tự nhận thức bản thân của học sinh lớp 4,5 Trường Tiểu học Nguyễn Bình Khiêm, thành phố Hồ Chí Minh*, Luận văn thạc sĩ Tâm lý học, Chuyên ngành Tâm lý học, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh.

[7]. UNICEF (1996), “Twelve values (12 giá trị sống)”, <http://www.livingvalues.net/reference/excellence.html>

LIFE VALUE EDUCATION FOR 5-GRADE STUDENTS AT ELEMENTARY SCHOOLS IN CAO LANH CITY, DONG THAP PROVINCE

Summary

The article addresses the theoretical framework and realities for life value education to 5-grade students. This educational task meets the needs of parents and students, and also helps develop human personalities in the integration period. Thereon, the article focuses on plans and exemplary designs for life value education to 5-grade students at some elementary schools in Cao Lanh City. Life-value education not only contributes to helping students establish themselves, but also train and develop fundamental life values of the world as well as those of modern Vietnamese people rich in national identity - orientation for educating lifestyles and training life skills for students.

Keyword: Education, life skills, life value, value system.

Ngày nhận bài: 16/5/2019; Ngày nhận lại: 15/7/2019; Ngày duyệt đăng: 08/8/2019.